

Kako mediji u Srbiji izveštavaju o deci: Nezainteresovano, negativno, senzacionalno

Mediji u Srbiji veoma retko izveštavaju o deci, a kada to čine najčešće su to prilozi sa negativnom konotacijom, sve izraženijim senzacionalizmom, o čemu svedoči i podatak da se u svakom desetom tekstu u dnevnim novinama krše etički principi i Kodeks novinara Srbije prilikom izveštavanja o deci, pokazuje najnovije istraživanje pod nazivom „Medijska slika dece u Srbiji 2018.“ koje je sproveo Centar za profesionalizaciju medija i medijsku pismenost (CEPROM).

Istraživanje je sprovedeno u periodu od 20. jula do 1. oktobra 2018. godine i obuhvatilo je televizije sa nacionalnom frekvencijom (RTS 1, TV Pink, TV Prva, TV O2 i TV Happy), kao i sedam dnevnih novina (Politika, Danas, Večernje novosti, Blic, Kurir, Informer i Srpski telegraf), a rezultati su predstavljeni danas na sajmu medija „Media market“.

O nezainteresovanosti medija za decu kao društvenu grupu najbolje svedoči podatak da se na televizijama u proseku emituje manje od jednog priloga o deci dnevno u celokupnom programu (prosečno: 0,89 priloga), kao i manje od jednog teksta dnevno u analiziranim dnevnim listovima (prosečno: 0,94 teksta).

Kada je reč o konotaciji medijskih objava, čak 57,95% tekstova u dnevnoj štampi ima negativnu konotaciju (27,02% pozitivnu i 15,03% neutralnu), dok televizije pokazuju veći senzibilitet prilikom izveštavanja o deci jer su sa 44,19% najbrojniji prilozi sa pozitivnom konotacijom (30,65% ima negativnu i 25,16% neutralnu konotaciju). Međutim, zbirni rezultat za televizije i dnevnu štampu pokazuje da je od ukupno 769 objava u svim analiziranim medijima skoro polovina sa negativnom konotacijom (46,94%).

Posebno zabrinjavajući podaci odnose se na teme koje su dominantne u domaćim medijima. Iako se i tu beleži razlika u izveštavanju televizije i dnevne štampe, zbirni rezultati pokazuju da su zlostavljanje dece, nesreće, nasilje i narkomanija teme u čak 56% objava o deci, dok su istovremeno uspesi i dostignuća dece izuzetno retko prisutni i na televiziji i u štampi i udeo takvih objava svodi se praktično na nivo statističke greške.

Iskrivljena medijska slika o deci

Predsednik Centra za profesionalizaciju medija i medijsku pismenost Marko Nedeljković upozorava da ovakvo medijsko izveštavanje ima izrazito negativan uticaj na samu decu, ali i na percepciju dece u javnosti iz najmanje dva razloga.

„Neuporedivo je veća šansa da dete dospe u medije ako je direktno ili indirektno akter tuče, saobraćajne ili neke druge nesreće ili zlostavljanja, nego ako je postiglo neke zapažene rezultate u školi, na takmičenju ili inicirao pozitivne akcije ili promene u društvu. Mediji na taj način deci šalju izrazito negativnu poruku da su incidenti za medije i društvo bitniji od uspeha. Takvo izveštavanje kao krajnju posledicu ima i negativniju percepciju dece u javnosti, pa se sve češće mogu čuti ocene da su 'današnja deca nestošnija, problematičnija i gora nego ranije', što je vrlo diskutabilna ocena i svakako ne doprinosi poboljšanju statusa dece u društvu“, objašnjava Nedeljković.

Profesor novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu Veselin Kljajić ističe da mediji, a posebno štampa, senzacionalističkim izveštavanjem pokušavaju da podignu svoje tiraže ili gledanost, i da to nije novina, ali da je posebno problematično kada to rade i u slučaju najosetljivijih društvenih grupa kao što su deca jer su tada posledice još pogubnije.

„Senzacionalizam na uštrb sadržaja, to je formula za uspeh većine domaćih medija i to je ovo istraživanje potvrdilo. Takva praksa traje već 10 godina u kontinuitetu, i to uz konstantno podizanje intenziteta tog senzacionalizma, pa su nekada šokantne vesti danas postale samo još jedne od stotinu sličnih vesti kojima nas mediji bombarduju svakoga dana. Kada čovek 'ogugla' na takve sadržaje u medijima, a to se neminovno događa kada je tome svakodnevno izložen, onda se povećava prag tolerancije na nasilje i razne druge incidente i u svakodnevnom životu, što je najopasnija posledica ovakvog izveštavanja“, navodi profesor Kljajić.

Zloupotreba dece u medijskom izveštavanju

Generalni sekretar Saveta za štampu Gordana Novaković ističe da je ovo istraživanje potvrdilo da se deca, nažalost, najčešće pojavljuju u crnim hronikama i da se često zloupotrebljavaju u medijskom izveštavanju.

„Ono što znamo i iz prakse Saveta za štampu je da se u takvim tekstovima najčešće krše odredbe Kodeksa novinara Srbije, a da su neki od najdrastičnijih prekršaja u proteklih godinu, dve zabeleženi upravo u tekstovima koji se odnose na decu. Mediji, čini se bez mnogo dilema, tekstove o nasilju nad decom plasiraju kao udarne, ne vodeći pri tom ni mnogo računa o tome da li će otkriti njihov identitet. Time ih, ne samo dodatno povređuju, nego, što je mnogo gore, i trajno 'obležavaju', jer će ih ti tekstovi, koji zauvek ostaju na internetu, pratiti ceo život. Osim otkrivanja identiteta deteta, što Kodeks izričito zabranjuje, u ovakvim slučajevima često se i zloupotrebljavaju deca, ali i roditelji i drugi sagovornici koji su u šoku i nisu u stanju da racionalno rasuđuju, niti su svesni moći medija“, kaže Novaković.

Zloupotreba dece karakteristična je pre svega za dnevnu štampu, o čemu svedoče i nalazi ovog istraživanja jer u analiziranom periodu na televizijama nije registrovan nijedan slučaj kršenje Kodeksa novinara Srbije prilikom izveštavanja o deci, dok se kršenje etičkih principa beleži u svakom desetom tekstu u dnevnoj štampi (u 10,02% tekstova).

Savetnik za medije UNICEF-a u Srbiji Jadranka Milanović navodi da oprez koji novinari i urednici moraju da imaju kada izveštavaju o deci ne podrazumeva ograničavanje njihovih sloboda, već poštovanje i prava dece koja ne smeju biti ugrožena od strane medija.

„Pravo na slobodu izražavanja je uvek važno za medijske profesionalce, ali se ono mora staviti u kontekst drugih važnih prava – pre svih prava deteta na život bez straha i eksploracije. Deca treba da budu vidljiva u medijima, ali ne samo kao problemi i žrtve, već i kao mlađi ljudi koji imaju svoje stavove i svoja viđenja, i koji imaju prava i da ih izraze. A kada su im prava ugrožena, kada se nalaze u najtežim situacijama, deci ostaje pravo da se njihova situacija ne pogoršava nesenzitivnim i neetičkim medijskim izveštavanjem“, upozorava Milanović.

Istraživanje „Medijska slika dece u Srbiji 2018.“ pokazuje da se u dnevnoj štampi najčešće krši odredba Kodeksa novinara Srbije koja se odnosi na nedozvoljeno otkrivanje identiteta dece (39,71% od ukupnog broja prekršaja), sledi ugrožavanje prava i dostojanstva dece (33,82%), i na kraju korišćenje neprimerenih, uznemiravajućih, pornografskih i svih drugih sadržaja koji mogu imati štetan uticaj na decu (26,47%).

Ovaj tekst nastao je u okviru projekta koji sprovodi Centar za profesionalizaciju medija i medijsku pismenost (CEPROM), a koji je sufinansiran iz budžeta Republike Srbije - Ministarstva kulture i informisanja. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu i ovom tekstu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.

Izvor: Centar za profesionalizaciju medija i medijsku pismenost (CEPROM) | Beograd, 26. oktobar 2018.